

Yttrande gällande Samrådshandlingar för Översiktsplan 2050, Krokoms kommun

Naturskyddsföreningen i Krokoms, härnäst benämnd Naturskyddsföreningen eller föreningen, vill härmed lämna synpunkter i rubricerat ärende.

Bakgrund

Enligt 3 kap. 1 § i plan- och bygglagen (2010:900) ska varje kommun ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen.

Översiktsplanens syfte är att ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön och att ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden samt den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras (3 kap. 2 § PBL).

Krokoms kommun beslutade år 2021 att påbörja revidering av den gällande översiktsplanen. Förslaget till ny översiktsplan är nu föremål för samråd. Det fortsatta planarbetet bedöms pågå under 2026, varefter beslut kan komma att fattas. När översiktsplanen har vunnit laga kraft utgör den kommunens långsiktiga och övergripande planeringsunderlag fram till år 2050.

Naturskyddsföreningens synpunkter

1. Översiktsplanens inledning

Social och ekonomisk hållbarhet lyfts och beskrivs som viktiga, men rymmer mer än vad som senare återspeglas i konkreta planer i den föreslagna översiktsplanen. Till exempel finns inga planer på att göra naturen mer lättillgänglig (en förutsättning till god folkhälsa) utanför tätorter och stadsnära landsbygd. Ekosystemtjänsters produktivitet nämns, men ingen kartläggning har gjorts vilket tyder på att kommunen inte har någon bild av tillståndet av naturen eller hur den bäst ska vårdas för bibehållen funktion och olika nyttor.

2. Mark- och vattenanvändning

Gröna stråk

Gröna stråk är inte identifierade. Några utpekade grönområden med naturvärdesklass 1 finns beskrivna, men inga korridorer är identifierade. Inte heller andra värdefulla naturområden, som finns t ex i den översiktliga NVIn finns med. Kommunen bör tydligt redovisa hur passager för djur och känsliga (hotade) arter kommer säkerställas då fragmentering av livsmiljöer som konsekvens av ökad exploatering är ett av de största hoten för biologisk mångfald. Även naturområden klass 2 och 3 bör ingå i denna analys då de med stor sannolikhet kommer utgöra viktiga habitatområden. Barriärer för konnektivitet bör utredas. Översiktsplanen tar egentligen inte avstamp i några ambitioner att förbättra förutsättningar för artbevarande eller förbättrande av ekosystemtjänster utan förhåller sig passivt att inte förstöra de miljöer som redan är skyddade eller välkända.

Närrekreation och gröna ytor

Naturskyddsföreningen ser positivt på att Krokoms kommun i översiktsplanen lyfter betydelsen av närrekreation för folkhälsa, social hållbarhet och god livsmiljö. Det är även positivt att kommunen uppmärksammar att grön- och friytor ofta tas i anspråk utan att nya ytor av motsvarande kvalitet tillskapas. Frivillig ekologisk kompensation kan vara ett sätt att stärka både naturvärden och sociala rekreativsmöjligheter vid exploatering, och Naturskyddsföreningen välkomnar resonemang och komplettering kring sådana eller likvärdiga åtgärder.

Därutöver kan Naturskyddsföreningen konstatera att avsnittet i sin nuvarande form huvudsakligen fokuserar på sociala värden och brister i innehåll avseende ett ekologiskt perspektiv. För att översiktsplanen ska ge tillräcklig vägledning bör underlaget kompletteras med analys och resonemang avseende grön- och friytors betydelse för naturvärden, biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Kommunen kan också på ett mer aktivt sätt öka tillgängligheten liksom attraktiviteten för de grönområden som kommunen sköter och vilka ligger i anslutning till tätorterna. Att planera landskapets tillgänglighet både med avseende på estetiska kvaliteter liksom infrastruktur (bänkar, grillplatser, anpassningar för ökad tillgänglighet) för nyttjandet av grönområden ökar boendekvaliteten samt kopplar ihop människorna med naturen. Den tätortsnära miljön har sitt största värde i form av kulturella ekosystemtjänster, vilka kan stärkas och utvecklas med god planering och helst kopplat till de boendes behov, idéer och önskemål. Grönområden kring boendemiljön kan rätt skött och planerad bli ett "uterum" där vi också möts och kan socialisera.

Föreningen ser även behov av att tydliggöra närrekreativsytors koppling till de gröna- och blå stråk som beskrivs utifrån ett mer landskapsmässigt perspektiv. Ett utvecklat resonemang kring grönområdets funktion för dagvattenhantering och klimatanpassning är också angeläget - särskilt vid förtätning och ny exploatering. Här bör översiktsplanen förorda öppna dagvattenlösningar, både för att minska översvänningsrisker och för att skapa rekreativa samt ekologiska värden.

Kalkbarrskogar

Den översiktliga NVIn utförd av Sweco på uppdrag av Krokoms kommun pekar på att det finns kalkbarrskogar i kommunen. Dessa skogar är en prioriterad naturtyp enligt EUs art- och habitatdirektiv och Sverige har ett nationellt ansvar för att bevara dem. Därför kan inte en översiktsplan som inte synliggör dessa betraktas som komplett. På flera utvecklingsområden nämns "örtdominerade skogstyper" (till ex. Rödön). Örttrikt fältskikt i Jämtland är första tecken på att det handlar om kalkmarksskog. Kommunen kan aktivt jobba för att lyfta fram de ofta helt unika naturmiljöerna, varav vissa också är unika ur ett internationellt perspektiv.

Ekosystemtjänster

Naturskyddsföreningen saknar även kartläggning och analys av ekosystemtjänster i kommunen. Detta är viktigt för att planera förutsättningar för dagvattenhantering, jordbruk och skogsbruk i framtiden. Även tillgång till rent vatten och ren luft, samt kulturella ekosystemtjänster där rekreation ingår, behöver säkras långsiktigt.

3. LIS-områden

Kommunen anger mer än 20 LIS-områden med ungefär samma motivering av ökad möjlighet till fritidsboende och permanentboende. Den totala sträckan som redovisas överskrider 6 mil strandlinje vilket kommunen vill ta bort från allmänt nyttjande och också ta bort 6 mil ekologisk strandzon. Beskrivningen pekar mer mot en allmän hållning för att öka möjligheten att bygga strandnära med huvudmotivet av mer invånare och eventuellt mer fritidsboende. Exploateringen sker då på bekostnad av allmänhetens tillgång till obruten strand, samt minskad tillgång till vattenmiljön för flora och fauna. Föreningen anser att motiven är för svepande och att antalet LIS-områden är för många. Bebyggelse kan ske strandnära utan att man bygger närmare än med nuvarande 100 meters gräns för strandskyddet. Konsekvenserna av LIS-områdenas påverkan på allmänhetens tillgång till stranden saknas liksom påverkan på naturvärden. Inget anges heller om särskilda krav skall ställas på strandnära boende med avseende på ex avloppshantering, dagvattenhantering etc. De långsiktiga konsekvenserna rör inte bara hur strandlinjen kommer att exploateras och hur boendet kommer att påverka närmiljön. Med ett ökat tryck på ekosystemen i form av mer båtar, mer skotertrafik vintertid mm kan man förvänta sig att sjön som fungerande ekosystem kommer att påverkas. Störning vid häckning för sjöfågel ökar. Vi har i dagsläget dålig kläm på hur skotertrafik på vattendrag påverkar fiskyngel i form av utsläpp av kolväteföreningar vilka kan bli kvar i snön fram till våren. Att öka trycket på vattenekosystemen för att få en större inflyttning och fler fritidshus bedömer vi vara en dålig hållbarhetsstrategi.

Strandnära bebyggelse leder i allmänhet till att stranden ockuperas av de som bor strandnära och allmänhetens tillgång till stranden begränsas. Bebyggelseutvecklingen och ianspråktagandet av allmänningen är tydligt i till exempel Åsbygden där bryggor och komplementbyggnader ockuperar allmänningen och gör det omöjligt för andra än de boende att nyttja stranden. Det är oklart om denna expansion följer reglerna om bygglov. För en hållbar utveckling krävs att kommunen ser till allmänhetens intressen och inte tillgodoser enskilda privata intressen.

Föreningen anser att stränderna bäst förvaltas långsiktigt genom att strandskyddet upprätthålls. Kommunen behöver utreda hur stränderna ser ut och konsekvenserna utifrån befintlig strandnära bebyggelse. Vidare behöver kommunen granska nyttan av ökad fritidsbebyggelse med avseende på nyttan för allmänheten och kommunen. Enligt SCB finns drygt 3000 fritidshus i kommunen och det statistiska underlaget för att göra en bedömning av nyttan av dessa torde vara god. Fritidsbebyggelse kan vara problematisk även ur ett energiperspektiv då tex kraven på energideklaration ofta inte kan ställas.

Naturskyddsföreningen har fått till sig berättelser från tex Åsbygden och Rödön att lokalt boende inte längre känner att de kan nyttja stranden som förut. Detta anser vi är en förlust av de värden som uppskattas i generationer då strandnära bebyggelse inte varit det traditionella sättet att bo på tidigare. Strandlinjen skall vara en allmän resurs där bonde finns och en naturresurs för den biologiska mångfalden där den nu är oexploaterad. Strandnära bebyggelse exkluderar omedelbart nyttjandet av gemene man. En liten exploatering kan få stora konsekvenser för strandhäckande fågel och i största allmänhet få negativa

konsekvenser för flora och övrig fauna. Vattenkvaliteten kan äventyras om avloppshanteringen skall ske genom enskilda avlopp och speciellt om det finns risk för översvämningar i framtiden.

Allmänningen i Åsbygden. Strandlinjen är inte längre tillgänglig för allmänheten genom anlagda bryggor och komplementbyggnader

För sjöar och vattendrag har Sverige som ambition att nå god ekologisk och kemisk status. Vår bedömning är att i merparten av de LIS områden som föreslås kommer kommunens möjligheter att nå god ekologisk status och god kemisk status försämrats särskilt då vattendragen inte har fullgoda kvalitéer idag. Kommunen bör i första hand säkerställa att man långsiktigt når miljö kvalitetsmålen för sjöar och vattendrag. Vattnen blir inte renare av sig själva och kommunen får inte mer strandlinje. Belastningen på vattendragen är redan stor pga av skogsbruk och jordbruk samt atmosfäriskt nedfall. Det finns inget i planen som garanterar att man kan hantera de risker en exploatering medför. Exploatering av strandlinjen är det huvudsakliga budskapet i denna översiktsplan vilket vi inte tycker är ett fall framåt för naturmiljön i kommunen.

Översvämningsrisker

Det saknas en skyfallskartering och en planläggning av skyfallsvägar i bebyggd miljö. Som tidigare nämnt bör även grönområdets roll i dagvattenhantering analyseras. Redan nu ser föreningen att det föreligger risk för mindre lokala översvämningar i till ex Sundlägden. Framtida planerade exploateringar brukar medföra mer hårdgjord mark med ökad risk för översvämningar och skador. Eftersom kommunen delar ansvar för översvämningsrisker med fastighetsägare bör denna fråga tas på större allvar. Exploatering av strandnära lägen och vinster för kommunen bör vägas mot eventuella ökade risker vid skador på egendom och infrastruktur.

4. Hållbarhet och folkhälsa

Det är avgörande för folkhälsa att alla oavsett var de bor har tillgång till högkvalitativ natur, samt att denna är lättillgänglig. Idag omges många byar av privatägda skogar och öppna marker. Privata markägare har ingen skyldighet att tillgänglighetsanpassa naturen. Till exempel saknas ofta bostadsnära promenadstråk i skogsområden. Skogarna är ofta mörka och igenväxta (till exempel i Kaxås). Hällberget är inte tillgängligt för många äldre och små barn, samt personer med rörelsesvårigheter. Det är inte heller nära bostäderna. Det saknas cykel- och gångstråk som kopplar samman bebyggelse med tillgängliga naturområden. För att möjliggöra tillgång till kvalitativ natur för så många som möjligt bör kommunen överväga att köpa skog som ligger nära bostäder. Det borde även gynna kommunens miljö- och klimatarbete, samt bidra till att uppfylla flera av Sveriges miljömål och Agenda 2030 målsättningar. Om dessa skogar dessutom är kalkbarrskogar eller skogar med höga naturvärden gynnas även bevarandet av biologisk mångfald. Bostadsnära skogar som sköts för friluftsliv gör också orter mer attraktiva för inflyttning.

Vi ställer oss positiva till den planerade sociotopskarteringen och hoppas att den omfattar även små orter.

5. Energi, avfall och resurser

Krokoms ambition om ökad produktion av förnybar energi och omställning från fossila bränslen är positiv. Samtidigt vill Naturskyddsföreningen understryka att klimatkrisen och naturkrisen måste hanteras parallellt; åtgärder för den ena får inte förvärja den andra. Översiktsplanen bör därför, under aktuellt avsnitt, innehålla resonemang om energiminskning och -effektivisering. Riktlinjerna bör framhålla att utbyggnad av förnybar energiproduktion och uttag av biomassa inte sker inom områden med höga naturvärden eller med oacceptabel påverkan på biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Föreningen noterar i sammanhanget att översiktsplanen saknar ställningstagande kring torvbrytning. Vi anser detta vara en brist som kommunen bör åtgärda genom att i kommande underlag tydliggöra principer för hantering av eventuella torvresurser, vilka enligt föreningens mening är att jämföras med fossila bränslen på grund av dess klimatpåverkan.

Vad gäller solenergi anser Naturskyddsföreningen att översiktsplanen behöver en tydlig prioriteringsordning. Etablering av solcellsanläggningar bör i första hand ske på redan exploaterade ytor eller i landskap där miljöpåverkan är minimal och väl utredd. Storskaliga solcellsanläggningar på skogsmark, jordbruksmark av hög kvalitet eller i naturmiljöer med höga naturvärden ska undvikas.

Naturskyddsföreningen delar kommunens restriktiva hållning till gruvbrytning i alunskiffer och anser att formuleringarna i översiktsplanen kring ämnet kan göras ännu tydligare. Därutöver anser vi att planen bör belysa ställningstaganden för eventuell brytning i övriga bergarter och uppmanar till en restriktiv hållning med utgångspunkt i mineralhierarkin.

6. Miljökonsekvensbedömning

Den bedömning som gjorts av SWEKO är bristfällig och framför allt gäller detta nollalternativ. Vår bedömning är att nollalternativet inte kan vara att man inte har en översiktsplan eller att man behåller en gammal plan. Ett nollalternativ, enligt vår mening, ska spegla om man inte till exempel genomför en exploatering, inte om man inte planerar eller som i detta fall återgår till en annan äldre plan. För att kunna göra en seriös prövning av kommunens planer behöver nollalternativet belysa respektive åtgärd och om den inte genomförs. Att inte förnya ÖP verkar orimligt för att långsiktigt styra och planera och kommunicera med invånarna.

Vi noterar också att Sweco gör bedömningen för flera av miljömålen att planen utgör en risk för negativ inverkan. Vår bedömning är att inget i planen tydligt leder till en positiv trend när det gäller att uppnå miljömålen. Vi vill också poängtera att kommunen naggat jordbrukslandskapet genom att låta bebyggelsen komma ut i jordbrukslandskapet och att delar av infrastrukturen tar jordbruksmark i anspråk. I likhet med Swecos slutsatser bedömer vi att det saknas underlag för att tydligt visa på jordbruksmarkens värde.

Miljömålet Storslagen fjällmiljö

Vi ser fortsatt högt tryck på fjällmiljön i form av terrängåkning och andelen fjäll som kan anses vara tysta är litet. Kommunen har inte rådighet över till exempel skogsbruket i allmänhet och skogsbruk i form av avverkning i fjällnära skog torde utgöra ett av det allvarligaste hotet mot den biologiska mångfalden i kommunen. En annan användning av marken som påverkar storslagen fjällmiljö är terrängkörning där kommunen kan vara aktiv i att säkerställa att målen inte har en fortsatt negativ trend. Vi rekommenderar kommunen att följa rådet "uppdatera översiktsplanerna på ett ambitiöst sätt" med avseende på fjällområdet.

Begränsad klimatpåverkan

När det gäller klimatpåverkan och energianvändning delar vi inte Swecos bedömning då vi menar att persontransportfrågan är dåligt planerad och vi inte ser några möjligheter till ökat kollektivt åkande i den nuvarande planen förutom ett önskemål. En ökad andel fritidshus torde också öka energianvändningen och antalet biltransporter till och från kommunen och inom kommunen.

7. Bilagor

Följande bilagor efterlyser föreningen för en komplett översiktsplan:

- Karta över kommunens skogsbestånd samt övriga grönområden som kommunen förvaltar, med kalkbarrskogar markerade på kartan (bör ingå i kommunens grönplan)
 - Skyfallskartering
 - Gröna stråk
 - Kartläggning av ekosystemtjänster
 - Översiktlig NVI för hela kommunen, inte bara den delen som ligger närmast Östersund
-

Vi ser fram emot den fortsatta processen i ärendet.

Med vänliga hälsningar,
Naturskyddsföreningen i Krokoms kommun